

Donderdag 4 januari 1917 – ochtendeditie

De deportaties in België.

Havre, 3 januari. Uit bij de regering ingekomen berichten blijkt, dat er duizend Belgen uit de omstreken van Kamerijk en Valenciennes zijn weggevoerd. Velen hebben longontsteking gekregen tengevolge van de onmenselijke behandeling, die zij in het kamp van Kassel ondergaan hebben. De duizend gedeporteerden zijn letterlijk van alles ontbloot.

Donderdag 4 januari 1917 – avondeditie

Londen, 3 januari. Officieel: In de zuidelijke helft van de uitspringende hoek bij Ieper is het vijandelijke geschut vanochtend erg bedrijvig geweest. Elders hield het tussenpozend artillerievuur van beide zijden aan.

Nederland en Vlaanderen (van onze correspondent Emanuel de Bom).

Antwerpen, 3 januari.

Wij hebben in Holland een trouwe vriend, die wij bovendien al lang als dusdanig kenden, maar die wij, in deze dagen van nood, nog meer leerden waarderen. Het is L. Simons, de leider der Wereldbibliotheek, de penningmeester van Volksopbeuring bij u, die in een klein, zinrijk boekje, getiteld Volkswezen en Volkskracht (Serie Handboekjes Elck 't Beste), vier oude opstellen heeft herdrukt, die ik met aandacht en voldoening nu juist herlezen heb, en waar ik u graag wat over wou schrijven. Dit boekje is op dit ogenblik niet alleen welsprekend als getuigenis van een warme vriendschap, maar het is ook een daad,

waar heel het strijdende en lijdende Vlaanderen voor dankbaar behoort te zijn. Ik zou wel wensen, dat het in handen van velen kwam, door velen gelezen werd met de bijzondere aandacht, die het verdient. Het bevat naar mijn oordeel een ongeveer overal treffend juiste schetsing van de verhouding tussen Nederland en Vlaanderen, en over alles wat de gemeenschappelijke stambelangen aangaat worden er gedachten en meningen in uitgedrukt, welke, nu vooral, door duizenden, zowel in Noord als in Zuid, ernstig dienden overwogen te worden. Want deze opstellen, van 1896 en 1901, bevatten wel degelijk beschouwingen, die geheel op deze dagen toepasselijk zijn, die men in de ruimste zin "zeitgemäss" zou mogen noemen.

Behalve op de twee stukken over de psychologie van Nederlanders en Engelsen, die ik hier terzijde laat, vestig ik graag de aandacht op de bladzijden, die getiteld zijn Nederland en Vlaanderen (1900) en Stambelangen en Volkskracht (1901).

In de inleiding, gedateerd oktober 1916, welke de opstellen voorafgaat, lees ik de volgende regels: "Onze toekomstverhouding tot Vlaanderen wordt van groter gewicht; de toekomstvragen voor ons eigen volk vorderen meer dan ooit helder inzicht en omwoelend aanpakken ... Er leeft in ons land weinig wezenlijke kennis van het tweeledig Engelse wezen, en er is weinig litteratuur over. Evenzo gaat het met onze verhouding tot Vlaanderen en met het inzicht in de taak, die ons als volk wacht."

En over zijn persoonlijk medeleven met wat in het zuiden roert (zo weinigen bij u hebben daar helaas een meer dan oppervlakkige kennis van!) getuigt hij:

"Met Vlaanderen en de Vlaamse Beweging heb ik meegeleefd sinds mijn hogere burgerschooltijd, toen het werk der schrijvers uit het

zuiden me als een openbaring kwam, dat we ten zuiden van onze landsgrenzen nog een groot taalgebied hadden. In 1883/84 was ik medewerker van Hoste's Zweep en van het Gentsch Volksbelang; in 1891 kwam ik in nauw persoonlijk contact met de aanstaande oprichters van de Vlaamsche Nieuwe Gids: Van Nu en Straks. En mijn medeleven met de strijd der Vlamingen bleef sterker dan ooit. Zo mocht ik in 1900 te Antwerpen rustig spreken over de wederzijdse verhouding van Noord- en Zuid-Nederland."

Dat is zo, en onder de Noord-Nederlanders ken ik er geen, die met meer genegen aandacht het Vlaamse herleven hebben gevolgd dan de schrijver van dit boekje. Is trouwens zijn Wereldbibliotheek – die thans wel degelijk op haar waarde geschatte nationale onderneming, waar hij, zo goed als alleen, een reuzentaak van volksopvoeding mee volbracht – niet bedacht als een werk, waar ook het zuiden, evenzeer als het noorden van moest profiteren? Mannen van de daad zijn zeldzaam, en hun streven wordt gewoonlijk eerst erkend na lange, harde strijd en volharding: maar wij weten het wel, hier in ons arm Vlaanderen, wat wij aan de kostelijke uitgaven der maatschappij voor goede en goedkope litteratuur hebben. Onze jongens aan het front, en onze krijgsgevangenen weten het ook, nu, en de vraag naar de bekende boekjes, welke de Wereldbibliotheek in de wereld zond, neemt niet af: wat hebben die al troost gebracht in deze donkere dagen! Er komen er nooit genoeg!

Als redacteur van het indertijd te Londen geredigeerde weekblad Hollandia, waar Simons in 1899 van Jack Grein de leiding van had overgenomen, had hij zich vanzelf rekenschap te geven van de waarde, betekenis en strekking van het "nationalisme", hetwelk dit weekblad toch feitelijk beoogde te dienen. "En ik zag dit geleidelijk meer en meer in het licht der sociale en biologische vraagstukken; als dat van de aankweking en verhoging van de "Volkskracht" over heel de linie." In 1903 begon hij dan zijn op het Taal- en Letterkundig

Congres te Nijmegen in 1901 bekend gemaakte programma verder uit te werken in een serie vlugschriften, onder zijn leiding verschenen als *Studies in Volkskracht*, waar o.a. prof. Kern aan meewerkte. "Sindsdien, mag ik zeggen, is het woord "Volkskracht" genoegzaam ingeburgerd; het inzicht dat daarnaar te streven valt, ook door de leiders van ons staatsbestuur, is alzijdig voorbereid, maar zowel het studieprogramma, dat ik ontwikkelde, als de maatregelen en hervormingen, wiens noodzakelijkheid ik had aangewezen, zijn in die dertien jaar nog niet grondig behandeld. De oorlog stelt ook ons volk voor een nieuwe taak. Zo meende ik dat een ophalen van het eerste programma noch onwielvoeglijk, noch onwelkom zou blijken op dit ogenblik."

Aldus de schrijver in zijn inleiding, waar ik de meest tekenende volzinnen uit aanhaal, omdat zij zo precies onderlijnen welke werking hij van zijn boekje verwacht.

Wat hij ervan verwacht?

In de eerste plaats: klaarder inzicht in onze wederzijdse verhouding van stamverwante mensen uit het noorden en het zuiden. Zo in het opstel "Nederland en Vlaanderen". De schrijver gaat er in na wat ons scheidt en wat ons verenigt. En het woord van Oranje, waarmee het besluit, is zeker typisch: "Het verschil is te klein om gesplitst te blijven."

De klacht over onverschilligheid van de Noordnederlander in de Vlaamse Beweging gaat hij achtereenvolgens na in de verschillende lagen van de bevolking: eerstens bij de grote menigte, die in haar dagelijkse zorgen leeft en "van heel uw taalbeweging, van het bestaan der hun eigen taal sprekenden over de grenzen niet eens afweet". Dan de burgerklasse, waarbij men moet onderscheiden zij die onverschillig zijn voor al wat buiten het stoffelijk leven gaat, en

de “beschaafden”. De eersten staan er zo ver af als de onbewuste menigte; de tweeden hebben wel waardering voor het goede dat van ons tot hun kennis wordt gebracht. Maar wat kwam er tot hun kennis? De sentimentele letterkunde, de decoratieve uiterlijkheid van de beweging zoals die zich vroeger meestal aan hen voordeed. Dat heeft “de stugge mensen uit het Noorden” niet aangetrokken. Maar het verschil van standpunt heeft bij het beoordelen van de volksaard betekenis. Er is een groot verschil in de volksaard van Noord en Zuid. Dat mag niet uitgewist worden, want dat verschil is een verrijking voor geheel de stam. Worden Guido Gezelle, Stijn Streuvels, ondanks hun van het Noorden zeer afwijkende aard, in Holland niet hoog gewaardeerd? De Noordnederlandse beschaving is geworden uit een driehonderdjarige ontwikkeling, die niet meer weg te cijferen is. In Zuid-Nederland is men pas sedert het eerste kwart der 19^e eeuw aan het werk. Maar de frisse kracht, de spontane drang is sterker in het Zuiden dan in het kritische Noorden. De kritiek, die het Noorden op het Zuiden oefent, kan gezondmakend werken. Nuchtere objectiviteit kan het goede niet schaden. De Hollander dringt zijn beschaving niet op: daar is hij niet ijdel genoeg voor. “De overgrote meerderheid der Vlamingen spreekt alleen een eigen gewestspraak”. Dat bevordert de toenadering niet. Er is nog een andere oorzaak daartoe: “ten zuiden van de Maas zijn katholicisme en conservatisme een. Er bestaat tegenover de protestantse beschaving van het Noorden nog altijd enige weerzin in het Zuiden. Het voortbestaan, als onafhankelijk volk, van de Noordnederlandse staat is een belang voor heel de stam. Vlaanderen moet zijn eigen weg zoeken: zijn eigen toekomst door eigen kracht maken. Wat het Zuiden voor zichzelf doet door zijn eigen volkskracht te sterken, doet het ook voor heel de stam. Uit beide delen van de stam is te allen tijde kracht uitgegaan. Zelfs waar men die hopeloos verloren waande: taai vasthouden is de karakteristiek van de Nederlander. Is

het opkomen van Vlaanderen met zijn eigen sterke Vlaamse leven
daar geen bewijs van?

Ik heb maar enige gedachten gegrepen uit de bladen van het boekje
van Simons: daar verder in doordringen is mijn bedoeling niet.
Konden deze regels er toe bijdragen om meer dan een lezer ter
kennismaking met het kernige werkje te nopen, ik zou er me ten
zeerste in verheugen.

Over de grens gekomen.

Met 8 andere Belgen zijn eergisteren de zoon van de directeur van
de zinkfabriek te Balen en een paar ingenieurs van die fabriek over
de Brabants-Belgische grens gekomen.